

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

**Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти**

«29» вересня 2021 року протокол № 7

**Введено в дію наказом директорки
Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти**

від «30» вересня 2021 року № 01-01/68 О.Д.

Директорка

V.V. Сидоренко

**СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Актуальні питання сучасної віктимології»**

Шифр за ОП	<u>ВК 2</u>
Галузь знань	<u>05 Соціальні та поведінкові науки</u>
Спеціальність	<u>053 Психологія</u>
Освітня програма	<u>Психологія</u>
Рівень вищої освіти	<u>Другий (магістерський)</u>
Рік навчання	<u>II, семестр 3</u>
Вид дисципліни	<u>професійна підготовка, вибіркова</u>
Форма навчання	<u>заочна</u>

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри педагогіки,
психології та менеджменту
Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти
(протокол № 7 від «08» вересня 2021 р.)

завідувач кафедри

I.S. Грозний

Біла Церква 2021

1. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я, по-батькові:	Івашев Євгеній Володимирович
Науковий ступінь (спеціальність):	Кандидат юридичних наук за спеціальністю «Філософія права»
Вчене звання (спеціальність):	–
Посада:	Доцент кафедри технологій навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ORCID:	https://orcid.org/0000-0001-8934-3875
Профіль:	https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=list_works&hl=ru&user=03XU8zUAAAAJ
e-mail:	ivashev@ukr.net
Контактний телефон:	+38-099-931-55-83

2. Інформація про курс навчальної дисципліни

Кредити ЕКТС:	5
Лекції:	10
Лабораторні заняття:	–
Практичні заняття:	10
Самостійна робота :	130
Курсова робота:	–
Вид контролю:	залік
Мова викладання:	українська
Форма викладання:	очна/дистанційна (LMS «Профосвіта». Режим доступу: https://profosvita.org/course/view.php?id=702)

3. Інформація про доступність в мережі

Профіль навчальної дисципліни	LMS «Профосвіта». Режим доступу: https://profosvita.org/course/view.php?id=702
Репозитарій навчальної дисципліни	Доступ надається в індивідуальному порядку
Консультації	Онлайн-консультації за попередньою домовленістю: (Viber: +38-099-931-55-83) в робочі дні з 9.00 до 17.00

4. Перелік компетентностей та результатів навчання, що забезпечує навчальна дисципліна

Компетентності:

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

СК5. Здатність організувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність у сфері психології.

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах, співпрацювати з представниками інших споріднених професій, громадських організаціях з питань надання психологічної допомоги.

СК7. Здатність приймати фахові рішення та діяти в складних і непередбачуваних умовах, кризових ситуаціях, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна:

РН6. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

РН7. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх; отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість, організувати та реалізовувати освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

РН10. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності, демонструвати соціальну

відповідальність та свідому поведінку, сповідувати гуманістичні та демократичні цінності.

5. Методи навчання

Навчання не залежно від форми викладання (очна чи дистанційна) передбачає використання словесних (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), наочних (ілюстрація, демонстрація, спостереження) та практичних (практична робота, тренувальні і творчі вправи) методів навчання.

Під час лекційних занять використовуються презентації, які поєднують словесні та наочні методи навчання, що дає можливість здобувачам вищої освіти акумулювати знання.

Під час практичних занять застосовуються словесні та практичні методи навчання, які спрямовані на формування у здобувачів вищої освіти здібностей пізнання, а саме: дискусії, індивідуальна та командна форма роботи, кейси.

Самостійна робота базується на наочних та практичних методах навчання і направлена на самостійне оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями за темами навчальної дисципліни.

6. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями з питань віктимології, ознайомлення з сучасними прогресивними методиками виявлення негативних соціальних явищ, які детермінують процес віктимізації, планування системи профілактичних заходів щодо зниження її показників.

Завдання вивчення навчальної дисципліни:

- проаналізувати загальні засади предметної області віктимології та професійної діяльності щодо віктимологічної профілактики злочинів;
- дослідити природу основних категорій жертв злочинів, віктимності, віктимізації та віктимної поведінки;
- сформулювати готовність слухачів до впровадження сучасних прогресивних підходів у процес виявлення негативних соціальних явищ, які детермінують процес віктимізації, планування системи профілактичних заходів щодо зниження її показників.

7. Міждисциплінарні зв'язки

Перелік дисциплін, вивчення яких має передувати навчальній дисципліні (пререквізити):- Теоретико-методологічні проблеми психології.

Перелік дисциплін, які мають вивчатися одночасно або безпосередньо після вивчення навчальної дисципліни (кореквізити):- Психологія травмуючих ситуацій, Основи професійного консультування .

8. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні засади предметної області віктимології

Тема 1. Віктимологія як наука і навчальна дисципліна.

Предмет віктимології.

Цілі, завдання, функції віктимології.

Методологія і методика віктимологічних досліджень.

Огляд віктимологічних досліджень у світі.

Тема 2. Віктимність, віктимізація, віктимна поведінка.

Віктимність: природа та значення.

Віктимна поведінка жертв злочинів.

Віктимізація: поняття і загальна характеристика в Україні.

Тема 3. Жертва злочинних посягань.

Поняття жертви злочину.

Структура особистості жертви злочину та рівні її вивчення.

Класифікація і типологія жертв злочинних посягань.

Психологія жертв злочинних посягань.

Тема 4. Віктимологія як напрямок кримінологічних досліджень.

Взаємозв'язок злочинця та потерпілого.

Внесок кримінологів у розвиток віктимології.

Кримінологічні аспекти віктимології.

Віктимологія як галузь кримінологічної науки.

Тема 5. Інститут примирення жертви та злочинця.

Становлення та розвиток відновного правосуддя.

Нормативне регулювання процедури примирення між потерпілим та обвинуваченим.

Програми примирення жертви і злочинця.

Змістовий модуль 2. Особливості детермінації віктимної поведінки окремих категорій жертв злочинів. Основи віктимологічного запобігання злочинності

Тема 6. Окремі категорії жертв злочинів.

Жінка як жертва кримінального правопорушення.

Особа похилого віку як жертва кримінального правопорушення.

Підприємець як жертва кримінального правопорушення.

Користувач мережі Інтернет як жертва кримінального правопорушення.

Особи, що займаються професійною діяльністю, пов'язаною з ризиком, як жертви злочинних посягань.

Тема 7. Основи ювенальної віктимології.

Неповнолітній як жертва кримінального правопорушення.

Особливості віктимної поведінки неповнолітніх.

Особливий характер допомоги неповнолітнім, котрі стали жертвою кримінального правопорушення.

Тема 8. Детермінація віктимної поведінки.

Соціальні, психологічні та інші чинники формування віктимності і віктимної поведінки.

Дозлочинні зв'язки і відносини між злочинцем і жертвою та їх вплив на мотивацію і рішення про вчинення кримінального правопорушення.

Віктимогенна ситуація та її роль у механізмі злочинної поведінки.

Особливості вибору злочинцями жертв злочинних посягань.

Тема 9. Віктимологічне запобігання злочинності.

Віктимологічне запобігання злочинності: загальна характеристика, види та основні напрями.

Об'єкт віктимологічного запобігання.

Форми і методи віктимологічного запобігання злочинності.

Відновлення прав жертв кримінальних правопорушень та відшкодування заподіяної їм шкоди.

Міжнародна практика віктимологічного запобігання злочинності.

Змістовий модуль 3. Віктимологічна характеристика та запобігання окремим видам кримінальних правопорушень. Окремі підходи професійної корекції віктимної поведінки

Тема 10. Когнітивно-поведінкове втручання у роботі із жертвами кримінальних правопорушень.

Основи когнітивно-поведінкового втручання.

Моделювання поведінки за допомогою формування когнітивних навичок.

Застосування когнітивного реструктурування з метою моделювання поведінки.

Тема 11. Класифікація кримінальних правопорушень.

Різноманітні підходи до класифікації кримінальних правопорушень.

Склад кримінального правопорушення.

Види кримінальних правопорушень у залежності від об'єкту злочинних посягань.

Тема 12. Віктимологічна характеристика та запобігання насильницьким злочинам.

Віктимна поведінка жертв злочинів, пов'язаних із насильством у сім'ї, сферах побуту і дозвілля, та запобігання їм.

Віктимна поведінка жертв статевих злочинів та запобігання їм.

Віктимна поведінка жертв вуличного насильства.

Віктимна поведінка жертв насильства на ґрунті національної, расової та релігійної нетерпимості та його запобігання.

Віктимна поведінка жертв торгівлі людьми та її запобігання

Тема 13. Віктимологічна характеристика корисливих та корисливо-насильницьких злочинів та запобігання їм.

Віктимна характеристика жертв крадіжок та запобігання їм.

Віктимна поведінка жертв шахрайств та запобігання їм.

Віктимна поведінка жертв вимагань та запобігання їм.

Віктимна поведінка жертв грабежів і розбоїв та запобігання їм.

Тема 14. Віктимологічна характеристика злочинів, учинених під час військових дій.

Загальна характеристика злочинів, учинених під час військових дій.

Віктимологічна характеристика злочинців і жертв злочинів, учинених під час військових дій.

Запобігання злочинам, учиненим під час військових дій.

Тема 15. Віктимологічна характеристика злочинів, учинених з необережності, та запобігання їм.

Загальна характеристика злочинів, учинених з необережності.

Віктимологічна характеристика злочинців і жертв злочинів, учинених з необережності.

Запобігання злочинам, учиненим з необережності.

9. Структура курсу та форма контролю знань

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				Балів (max)
			годин				
			лк.	лаб.	пр.	СРС	
Змістовий модуль 1 «Загальні засади предметної області віктимології»							
1	Лекція 1	Віктимологія як наука і навчальна дисципліна	2				3
	Практичне заняття 1	Віктимність, віктимізація, віктимна поведінка			2		6
	Самостійна робота 1	Жертва злочинних посягань				22	5
1	Лекція 2	Віктимологія як напрямок кримінологічних досліджень	2				3
	Практичне заняття 2	Інститут примирення жертви та злочинця			2		6
	Самостійна робота	Підготовка до ПМК 1				6	
	ПМК 1	Підсумковий контроль за змістовий модуль 1					10
Всього за змістовий модуль 1 – 36 год.			4		4	28	33
Змістовий модуль 2 «Особливості детермінації віктимної поведінки окремих категорій жертв злочинів. Основи віктимологічного запобігання злочинності»							
1	Лекція 3	Окремі категорії жертв злочинів	2				3
	Самостійна робота 2	Основи ювенальної віктимології				22	5
	Лекція 4	Детермінація віктимної поведінки	2				3
	Самостійна робота 3	Віктимологічне запобігання злочинності				23	5
2	Самостійна робота	Підготовка до ПМК 2				6	
	ПМК 2	Підсумковий контроль за змістовий модуль 2					10
Всього за змістовий модуль 2 – 55 год.			4			51	26
Змістовий модуль 3 «Віктимологічна характеристика та запобігання окремим видам							

кримінальних правопорушень. Окремі підходи професійної корекції віктимної поведінки»						
2	Лекція 5	Когнітивно-поведінкове втручання у роботі із жертвами кримінальних правопорушень	2			3
	Самостійна робота 4	Класифікація кримінальних правопорушень			22	5
	Практичне заняття 3	Віктимологічна характеристика та запобігання насильницьким злочинам			2	6
	Практичне заняття 4	Віктимологічна характеристика корисливих та корисливо-насильницьких злочинів та запобігання їм			2	6
2	Практичне заняття 5	Віктимологічна характеристика злочинів, учинених під час військових дій			2	6
	Самостійна робота 5	Віктимологічна характеристика злочинів, учинених з необережності, та запобігання їм			23	5
3	Самостійна робота	Підготовка до ПМК 3			6	
	ПМК 3	Підсумковий контроль за змістовий модуль 3				10
Всього за змістовий модуль 3 –59 год.			2		6	51
Залік						
Всього з навчальної дисципліни – 150 год.			10		10	130

Поточний контроль здійснюється впродовж кожного практичного заняття (всього за ЗМ 1 – 12 балів, ЗМ 3 – 18 балів).

Контроль самостійної роботи здійснюється впродовж кожного заняття (всього за СРС 1 – 5 балів, СРС 2 – 5 балів, СРС 3 – 5 балів, СРС 4 – 5 балів, СРС 5 – 5 балів).

Підсумковий модульний контроль (дистанційне тестування) складається із 3 модулів (всього за ПМК 1 – 10 балів, ПМК 2 – 10 балів, ПМК 3 – 10 балів).

Підсумковий контроль – залік, що є результатом суми балів за усіма видами робіт (ЗМ 1 + ЗМ 2 + ЗМ 3 + ПМК 1 + ПМК 2 + ПМК 3 + СРС 1-5).

10. Політика курсу навчальної дисципліни

Політика щодо відвідування. Відвідування лекцій та практичних занять є обов'язковим. За відвідування 1 лекції нараховується 3 бали. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись дистанційно за умови погодження із викладачем. У цьому випадку за відвідування лекційних та практичних занять бали нараховуються за результатами тестування за темою лекції / практичного заняття.

Політика щодо діяльності на заняттях. Під час практичних занять створюється творчий простір для формування практичних умінь і навичок роботи у соціумі, зокрема у колективі. На заняттях обов'язковим є дотримання правил роботи у групі, шанобливе ставлення до поглядів колег, налаштованість на дружню співпрацю та взаємодопомогу, роботу у команді. На заняттях вітаються прояви творчості, креативності та індивідуальний підхід. При оцінюванні враховується активність роботи на заняттях, теоретична підготовка, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи. Усі види робіт доцільно виконувати в оговорений викладачем термін.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (практичне заняття – 2 бали; самостійна робота – 3 бали). Перескладання модулів відбувається із дозволу навчального відділу за наявності поважних причин (хвороба, міжнародне стажування, тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25 %. Списування під час підсумкового контролю та екзамену заборонене (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування. За плагіат та некоректну поведінку (у тому числі запізнення) знімаються штрафні бали. За плагіат – 25 балів; некоректну поведінку від 0,2 балів до 5 балів включно.

11. Система оцінювання навчальних досягнень

Навчальна дисципліна оцінюється за 100-бальною шкалою за видами навчальної діяльності.

Види робіт	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	15
Участь у практичних заняттях (виступи, проблемні ситуації)	30
Самостійна робота (аналіз інформаційних джерел, підготовка повідомлень, опрацювання спеціальної літератури)	25
Тестування за змістовими модулями 1, 2 та 3	30
Залік	Сума балів за усіма видами робіт

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	відмінно
80 - 89	B	добре
65 - 79	C	
55 - 64	D	задовільно
50 - 54	E	
35 - 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Методичні рекомендації до практичних робіт за навчальною дисципліною «Актуальні проблеми сучасної віктимології» (електронне видання, що знаходиться в репозитарії навчальної дисципліни LMS «Профосвіта». Режим доступу: <https://profosvita.org/course/view.php?id=702>).

2. Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти за навчальною дисципліною «Актуальні проблеми сучасної

віктимології» (електронне видання, що знаходиться в репозитарії навчальної дисципліни LMS «Профосвіта». Режим доступу: <https://profosvita.org/course/view.php?id=702>).

13. Список рекомендованих джерел

ОСНОВНІ

1. Європейська конвенція щодо відшкодування збитку жертвам насильницьких злочинів (ETS N 116) Рада Європи; Страсбург, 24.11.1983 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_319. 2.

2. Рекомендація R (85) 11 Комітету міністрів державам-членам стосовно положення потерпілого в межах кримінального права та кримінального процесу. – Рада Європи, Комітет Міністрів Ради Європи від 28.06.1985 № R(85)11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_127.

3. Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою; Резолюція 40/34 Генеральної Асамблеї ООН від 29.11.1985 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_114.

4. Кодекс щодо захисту дітей від жорстокого поводження в мережі Інтернет та Інтернет-ресурсах [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.kyivstar.ua/f/1/about/responsibility/clients/responsible_decisions/Code.pdf.

5. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: прийнятий резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї ООН від 15.11.2000 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_791.

6. Рекомендації відносно міжнародного співробітництва в галузі запобігання злочинності та кримінального правосуддя в контексті розвитку. – Резолюція ООН від 14.12.1990 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_832.

7. Кримінальний кодекс України. Режим відкритого доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

8. Віктимологія: навч. посіб./В.В. Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю.Валуйська та ін.; за ред. В.В. Голіни і Б.М. Головкіна. Харків: Право, 2017. 308 с.

9. Вестбрук Д., Кеннерлі Г., Кірк Дж. Вступ у когнітивно-поведінкову терапію. – Львів: Свічадо, 2014. – 410с.

10. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Віктимологія» [галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право», другий (магістерський) рівень] / уклад.: В.В. Голіна, Н.В. Сметаніна, К.Д. Кулик. – Х: Нац. юрид ун-т імені Ярослава Мудрого, 2020. с. 52.

ДОПОМІЖНІ

11. Головкін Б. М. Як стають жертвами злочинів / Б. М. Головкін // Проблеми законності : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2017. Вип. 136. С. 161–172.

12. Кулик К. Д. Віктимологічна характеристика жертв розбещення неповнолітніх в Україні. Порівняльно-аналітичне право. 2019. № 4. С. 343-348.

13. Прокопишин Є. Віктимологічні проблеми сучасних крадіжок / Є. Прокопишин // Актуальні проблеми кримінального права та кримінології у світлі конституційної реформи : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 31 березня 2017 р.). Дніпро : ДДУВС, 2017. С. 76-78.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

14. Офіційний сайт Міністерства юстиції України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/>.